

5. НАСТАВНА ЈЕДИНИЦА Правила и закон

Средњошколски ниво образовања

Каква правила су за нас најбоља? Игра доношења одлука

5.1 и 5.2 Зашто су заједници потребна правила?

Правила су оруђе за решавање проблема

Ученици стварају институционални оквир

5.3 Каква правила су за нас најбоља?

Ученици упоређују и оцењују своја решења

5.4 Конференција

Чланови заједнице се договарају о систему правила

5. НАСТАВНА ЈЕДИНИЦА: Правила и закон

Каква правила су за нас најбоља?

„Правила су оруђе” - конструктивистички приступ схватању институција

Овај слоган укратко представља кључни став на ком се заснива ова наставна јединица. Правила, закони, устав и Универзална декларација о људским правима могу се сврстати под појам институција. У овом приручнику, институције посматрамо као производе – људи су створили ове институције да би испунили одређени циљ. У том смислу, „правила – или уопштено говорећи, институције – јесу алати.“

Институције су оруђе које служи циљевима као што су следећи:

- Оне решавају озбиљне проблеме у друштву;
- Отклањају потенцијалне изворе сукоба, јер стварају стабилност и сигурност;
- Дефинишу односе моћи између друштвених група са различитим интересима; на тај начин штите слабије или дају полуге моћи искључиво једној групи или чак појединцима.

Према томе, да бисмо разумели институције, морамо разумети циљ или интерес који су њихови оснивачи имали на уму. Институције су сложени системи који решавају сложене проблеме. Оне су резултат процеса преговарања и конфликта, револуције или реформе. У демократијама, институционални развој је процес колективног учења који се одвија у оквиру процедуралних правила, с обзиром да се устав и морају мењати опрезно и одговорно.

Ученици схватају институције кроз стварање једне од њих

Ово кључно сагледавање – конструктивистичка димензија институционалног развоја – одражава се кроз кључни задатак ове наставне јединице. Ученици се суочавају са политичким проблемом и задатак им је да створе оквир правила за његово решавање. Постају свесни проблема са којима се суочавају креатори институција и умеју да анализирају Устав и законе своје земље, као и људска права, много оштријим оком, усредсређујући се на сврху институција, а не на изоловане делове правила и прописа.

Ова верзија 5. наставне јединице замишљена је као наставак 4. наставне јединице, али може се обрађивати и као посебна јединица која се састоји од четири лекције (види у наставку појединости у вези са овом опцијом). Обе варијанте постављају исти задатак и баве се истом темом. Проблем којим се ученици баве је како би заједница рибара требало на одржив начин да управља својим заједничким ресурсом, залихама рибе у језеру (за модел циљева одрживости видети радни материјал за ученике 4.2). Потребно је решити бар следећа четири проблема:

1. Како рибари могу избећи претерани излов и уништавање залиха рибе?
2. Како рибари могу остварити најбољи резултат?
3. Како да рибари постигну праведну расподелу прихода?
4. Како да рибари дугорочно остваре те циљеве, сада и у будућности?

Ученици знају кључ решења ових проблема Радни материјал за ученике 4.4 садржи бројке оптималног одрживог риболова (42 тоне). Рибарима је потребан систем правила који ће контролисати њихово поступање у остваривању тих циљева. Задатак ученика је да створе такав систем. Са ширег аспекта, могу да бирају између „државног“ или „уговорног“ приступа. Оба ова приступа имају предности и мане (видети радни материјал за ученике 5.2).

Оба приступа су у неким случајевима добро функционисала, док су у другим доживела

неуспех.¹⁴ Да бисмо видели да ли решење до којег су ученици дошли функционише или не, морамо га испитати, што подразумева неколико кругова рибарске игре (види 4. наставну јединицу) у додатку овој наставној јединици. Наставне јединице 4 и 5 се тако могу комбиновати, чинећи лабораторију за стварање институција и одрживо управљање ресурсима – што је фасцинантан пројекат, али одузима много времена.

Наставна јединица - модел који одражава стварност

Као и 4. наставна јединица, и ова јединица је замишљена као игра. Ученици завршавају 4. наставну јединицу са идејом како да реше проблем претераног излова рибе прихватањем циља који подразумева одрживост (видети радни материјал за ученике 4.2). Дискутовали су о томе која врста институционалног оквира би била примерена (4. час), али нису то питање дубље истражили. Ова верзија 5. наставне јединице је наставак рибарске игре, али са другачијим тежиштем: каква правила или закони највише одговарају рибарској заједници?

Наставна јединица 5 симулира процес стварања и договарања институционалног оквира за рибарску заједницу. Ученици зато поново преузимају улогу чланова рибарске заједнице, али са другачијим задатком. Они креирају систем правила. Код модела, комплексност је смањена како би се нагласили неки аспекти који су важни за проблем који је предмет проучавања, а ни ова игра није изузетак. Овде играчи не треба да брину о рибарењу и обезбеђивању средстава за живот. Нема спољашње силе која би ометала њихове дискусије. Модел игре ставља нагласак на стварање система правила. Као и у стварном животу, преговори могу пропасти – играчи можда неће постићи договор. У том смислу се критеријуми за успех политичких преговора и процеса учења у EDC/HRE разликују. Ученици могу много научити из неуспеха у постизању договора.

Улога наставника – руководилац игре и председавајући

Као руководилац игре, наставник има (чак) мању могућност учешћа него током рибарске игре. Он контролише време и тако структурира процес. Таква игра другачије не би могла да се спроведе у одељењима у којима се подучава ЕДЦ/ХРЕ. Наставник не сме да наводи ученике да донесу неку конкретну одлуку. Поступак одлучивања је отворен – може се догодити да не успе ако се ученици не могу договорити о оквиру, јер су могуће различите одлуке. Разлози због којих ученици доносе одређене одлуке једнако су занимљиви као и сам резултат.

Како искористити 5. наставну јединицу као посебну јединицу која обухвата четири лекције

Основна концепција наставне јединице остаје иста. Следеће измене омогућавају да се јединица обрађује као целина од четири лекције:

- Ученици наступају као саветници заједнице рибара, а не као грађани. Саветници формирају тимове који израђују системе правила, дискутују о њима и коначно се договарају о моделу који желе да предложе заједници.
- Први час је посвећен проучавању проблема. Ученици добијају пример једног рибарског конфликта (радни материјал за ученике 4.1 и решење проблема одрживости радни материјал 4.2, 4.4). Ученици зато треба да реше и тај проблем, али могу се усредсредити на питање о томе каква правила могу подстаћи, контролисати или чак присилити рибаре да подрже циљ одрживог рибарења. Ученици треба да се позабаве и питањем власништва.

Уз овакве измене, наставна јединица може пратити концепцију предложену за интегрисану верзију 5. наставне јединице.

¹⁴ Видети Elinor Ostrom, *Governing the Commons. The Evolution of Institutions for Collective Action*, Cambridge University Press, 1990.

Развијање компетенција: повезаност са другим наставним јединицама у овом приручнику

Шта показује ова табела

Наслов овог приручника, „Учествовати у демократији“, истиче компетенције активних грађана у демократији. Табела у наставку показује потенцијалне синергијске ефекте између наставних јединица у овом приручнику. Она показује које се компетенције развијају у 5. наставној јединици (осенчени ред у табели). Дебље уоквирени стубац табеле односи се на компетенције политичког одлучивања и деловања – стубац је посебно означен због блиске повезаности тих компетенција са учествовањем у демократији. Доњи редови указују на повезаност са другим наставним јединицама у овом приручнику: које компетенције се развијају у овим наставним јединицама, а истовремено помажу ученицима у раду у оквиру 5. наставне јединице?

Како користити ову табелу

Наставници могу на различите начине користити ову табелу као алат за планирање часова EDC/HRE.

- Табела помаже наставницима који само неколико часова посвећују ЕДЦ/ХРЕ: наставник може изабрати само ову наставну јединицу, а изоставити остале, јер зна да се неке кључне компетенције развијају у одређеној мери и у овој јединици – на пример, анализирање проблема, оцењивање ефеката правила, истраживање важности личне одговорности.
- Ова табела помаже наставницима да искористе синергијске ефекте који ученицима омогућавају увежбавање важних компетенција више пута, у различитим контекстима који су на много начина повезани. У том случају наставник бира и комбинује неколико наставних јединица.

Наставне јединице	Димензије развијања компетенција			Ставови и вредности
	Политичка анализа и просуђивање	Методе и вештине	Политичко одлучивање и деловање	
5.Правила и закон	Основна концепција институционалних оквира и облици власништва	Тимски рад, управљање временом Поређење Доношење одлука	Друштвени уговор или договор о предлогу опције	Уважавање правила и закона ради цивилизовања конфликта
4. Конфликт	Непостојање правила доводи до сукоба		Савладавање неформалног окружења сукобљених интереса	
2.Одговорност	Подстицаји могу снажно утицати на наше понашање		Решавање дилема, утврђивање приоритета	Свест о последицама наших одлука
8.Слобода	Остваривање слободе тражи систем правила ради заштите слабијих	Расправљање, објашњавање нечијег става	Слобода и стварање оквира	Међусобно уважавање
6.Власт и политика	Правила и закони су важно оруђе за решавање проблема и конфликта		Компромис, покушаји и грешке у процесима одлучивања	

5. НАСТАВНА ЈЕДИНИЦА: Правила и закон – Каква правила су за нас најбоља?

Игра доношења одлука

Тема часа	Развијање компетенција/ циљеви учења	Задачи за ученике	Материјали и средства	Метода
1. и 2. час Зашто су заједници потребна правила?	Аналитичко размишљање, планирање задатака. Препознавање политичког проблема. Систем правила је институционална кичма заједнице. Хијерархија и умрежавање – два система правила; јавна и приватна својина.	Ученици стварају систем правила за своју заједницу. Ученици припремају своја излагања.	Радни материјали за ученике 5.1, 5.2, 5.4. Флипчарт и фломастери, графоскоп или радни материјал.	Игра доношења одлука. Рад на пројекту.
3. час Каква правила су за нас најбоља?	Аналитичко размишљање: поређење на основу критеријума. Просуђивање: избор критеријума и циљева. Ставови и вредности: међусобно уважавање. Ефикасност, контрола моћи, спровођење правила, изводљивост, правичност.	Ученици упоређују и оцењују своје предлоге. Домаћи задатак: ученици доносе одлуке о предлогу система и правилима за дискусију на скупу.	Радни материјали 5.3, 5.4. Флипчарт (или нешто слично).	Излагања. Дискусија.
4. час Конференција	Доношење одлуке. Компромис, оквирни консензус.	Ученици покушавају да донесу једногласну одлуку. Ученици размишљају о свом искуству.	Радни материјал за ученике 5.4-5.6.	Гласање. Наставничково предавање и дискусија.

1. и 2. час

Зашто су заједници потребна правила?

Правила су оруђе за решавање проблема

Ова табела даје сажет преглед информација које су наставнику потребне за планирање и држање часа.	
Развијање компетенција упућује директно на ЕДЦ/ХРЕ.	
Циљ учења показује шта ученици знају и разумеју.	
Задатак/задаци за ученике, уз методу, чине основни елемент процеса учења.	
Листа материјала је помоћ у припреми часа.	
Предвиђено време наставнику омогућава оквирно планирање времена.	
Развијање компетенција	Рад на пројекту (сарадња, управљање временом, самоконтрола у учењу, оријентисаност ка производу, решавање проблема). Аналитичко размишљање, планирање задатака, препознавање политичког проблема.
Циљ учења	Правила и закони су моћно оруђе утицаја и контроле над људским понашањем. Друштво без система правила може бити разорено неконтролисаним конфликтима између његових чланова. Систем правила је институционална кичма заједнице. Основни избори: хијерархија и умрежавање – два система правила; јавна и приватна својина.
Задаци за ученике	Ученици праве систем правила за своју заједницу.
Материјали и средства	Радни материјал за ученике 5.1, 5.2, 5.4. Флипчарт и фломастери, фолије за графоскоп или радни материјал за ученике.
Метода	Игра доношења одлука, рад на пројекту.
Предвиђено време (1.час)	1. Наставник представља задатак. 20 мин.
	2. Ученици формирају групе и раде на свом пројекту. 20 мин.
Предвиђено време (2.час)	3. Ученици раде на пројекту. 40 мин.

Напомене

Правила игре следе принцип учења кроз задатке: ученици се суочавају са проблемом и морају пронаћи решење. Они знају фазе процеса и временски оквир и раде самостално.

Игра захтева од ученика да се врате својим улогама чланова заједнице и још једном постану играчи, до 4. часа. Међутим, сада ученици делују на другачијем нивоу размишљања и са новим задатком. Огроман временски притисак, који је постојао за време рибарске игре, више не представља проблем.

Њихов нови задатак је да створе систем правила. Тај задатак има политичку димензију: играчи морају донети одлуку јер заједница не може опстати без постојања правила. Ученици се упознају са политиком као практичним послом. Да би се избегла пристрасна решења, групе морају укључити припаднике свих рибарских села и узети у обзир различите ставове и искуства.

Наставник руководи игром. Ученици који су за то задужени од наставника добијају радни материјал. На почетку другог часа, наставник узима реч у трајању од пет минута.

Том приликом наставник дели нацрт правила за конференцију у оквиру 4. часа. Објашњавањем поступка пре конференције, 4. час ће тећи глатко и остаће довољно времена за фазу анализе која је јако важна у учењу које се заснива на решавању задатака. Ако ученици имају питања или предлоге за побољшање правила, могу их дати током другог часа и заједно са наставником одлучити како ће решити свако од тих питања.

Опис 1. часа

1. Наставник представља задатак

Ученици асоцијативним низањем идеја (*brainstorming*) износе искуства стечена у рибарској игри

Наставник их одмах укључује у рад подстичући их да се присете својих искустава у игрању рибарске игре:

1. Опишите проблеме са којима сте се суочили играјући рибарску игру.

Може се очекивати да ученици размишљају о циљевима одрживости. У зависности од тога о чему се дискутовало и од њиховог разумевања, ученици ће говорити и о тешкоћама око успостављања равнотеже између тих циљева и њиховог остваривања у дужем временском периоду. Могућ је широк спектар одговора. Ученици могу реаговати на одговоре других ученика, док наставник председава кругом у којем се дају почетне информације.

2. Реците своје мишљење о покушајима решавања ових проблема.

Ово питање обухвата све: циљеве играча, њихов начин комуницирања, њихову вољу и способност да сарађују, дубину разумевања проблема, коначни исход – успех или неуспех. Ако је потребно, наставник сужава фокус овог широког питања.

Може се очекивати да се ученици позабаве одсуством јасних правила. У зависности од њихових одлука, могуће је да су покушали да донесу таква правила.

Ученици могу и предлагати одређене приступе: правила захтевају државну власт или најбоље функционишу у малим мрежама са неформалним системом правила. Могу расправљати и о проблему приватног или јавног власништва над залихама рибе. Наставник записује ове коментаре јер се могу повезати са радним материјалом за ученике 5.2.

Наставник укратко описује задатак.

Уводно асоцијативно низање идеја (*brainstorming*) пружа контекст за задатак. Наставник објашњава да се рибарска заједница суочила са озбиљним проблемима због непостојања јасног система правила који би дефинисао начин, а можда и циљ деловања.

Искуство ученика у рибарској игри се може применити на општи план:

Не постоји људско друштво без конфликта.

Ниједно људско друштво неће преживети ако нема међусобне сарадње.

Ниједна заједница не може сарађивати, нити решавати своје конфликте на миран начин без институционалног оквира који поставља одређена правила.

Та правила се могу законски спроводити, али могућа су и алтернативна решења.

Ученици сада истражују каква правила су од највеће користи за заједницу. Враћају се улози припадника рибарске заједнице, али сада је игра другачија. Они наступају као креатори правила. Састављају правила у групама, упоређују их и оцењују и, на крају, на конференцији, гласају за систем који ће важити у њиховој рибарској заједници.

План доношења одлука

Ученици добијају радни материјал 5.1.

Наставник објашњава да је игра модел процеса политичког одлучивања – посебног процеса који се састоји од увођења основних правила, а не процеса који се догађа у већ успостављеним оквирима.

Игра се наставља до 4. часа, када ученици прекидају игру и анализирају стечено искуство.

Радни материјал 5.1 описује план рада и нуди информације о томе зашто је одабрана баш ова игра. У игри, као и у стварности, шта је то што чини добар оквир за заједницу је практично, а не академско питање. Ученици морају донести одлуку.

Наставник дели радни материјал за ученике 5.2 као водич кроз нека кључна питања која треба размотрити. Ако су ученици током асоцијативног низања идеја изнели неке аргументе који се могу повезати са радним материјалом, наставник им на то скреће пажњу.

Ако су ученици спремни да почну, формирају групе.

2. Ученици раде на пројекту (1. и 2. час)

Ученици формирају групе од по четири до шест чланова. Чланови рибарских посада редом уписују своја имена на листе на табли или флипчарту, тако да њихову рибарску посаду представља бар један члан сваке групе. Наставник објашњава да је важно узети у обзир различита искуства и гледишта све четири посаде. Наставник евидентира чланове група.

Чланови групе прво добијају основне задатке: 1-2 презентера, 1-2 записничара, руководиоца (председавајући) групе, члан групе задужен за материјал и време, контролор. Групе се састају за столовима који су удаљени један од другог што је могуће више. Члан групе задужен за материјал прикупља материјал за своју групу.

Ученици раде у групама у другој фази 1. часа и током 2. часа.

Имају слободу да планирају свој рад, укључујући и домаћи задатак.

Опис 2. часа

Ученици саопштавају своје кључне одлуке

На почетку 2. часа, наставник тражи од сваке групе да поднесе извештај о својим кључним одлукама – хијерархији или умрежавању – или мешовитом систему? Да ли треба да постоји приватно или јавно власништво над залихама рибе? Ако су две или више група донеле исте одлуке, наставник их подстиче да размене резултате у одређеном тренутку током часа. Таква размена ставова током расправе може да буде врло корисна, јер се слични модели могу спојити у један.

Групама које то желе треба омогућити да наставе самосталан рад.

Претходни договор о процедуралним правилима

Када наставник на почетку другог часа узме реч, поделиће ученицима радни материјал 5.4 и замолити групе да прочитају предлоге и одлуче да ли их прихватају. На крају часа, групе приступају гласању. Ако постоје примедбе или питања, ученици треба да их поставе у току часа.

Групе припремају своја излагања

Ученици задужени за материјал скупљају материјал за презентацију у оквиру лекције.

Наставник не интервенише ако нека група касни. Може подсетити групу да ученици морају имати спремна излагања пре него што почне трећи час, што им даје прилику да код куће

изврше последње припреме.

Наставник моли записничаре да припреме коначни нацрт, написан или одштампан на рачунару - који могу потписати сви припадници заједнице (види процедурална правила у радном материјалу за ученике 5.4).

3. час

Каква правила су за нас најбоља?

Ученици упоређују и оцењују своја решења

Ова табела даје сажет преглед информација које су наставнику потребне за планирање и држање часа.	
Развијање компетенција упућује директно на ЕДЦ/ХРЕ.	
Циљ учења показује шта ученици знају и разумеју.	
Задатак/задачи за ученике, уз методу, чине основни елемент процеса учења.	
Листа материјала је помоћ у припреми часа.	
Предвиђено време наставнику омогућава оквирно планирање времена.	
Развијање компетенција	Аналитичко размишљање: поређење на основу критеријума. Просуђивање: избор критеријума и циљева. Ставови и вредности: међусобно уважавање.
Циљ учења	Ефикасност, контрола моћи, спровођење правила, изводљивост, правичност.
Задачи за ученике	Ученици упоређују и оцењују своје нацрте предлога. Домаћи задатак: ученици доносе одлуке и правила у облику нацрта припремљеног за конференцију.
Материјали и средства	Радни материјал за ученике 5.3, 5.4; флипчарт (или алтернативе).
Метода	Излагања. Расправа.
Предвиђено време	1. Ученици представљају своја решења. 20 мин.
	2. Ученици упоређују своје предлоге. 15 мин.
	3. Ученици добијају два домаћа задатка. 5 мин.

Напомене

Наставник може отприлике предвидети којим путем ће ученици кренути, али не више од тога. Резултати ученичког рада су за наставника нови исто као и за ученике. Они се баве тешким питањима која имају различите одговоре, као што показују прошли и садашњи политички системи. Припадници заједнице траже решење које највише одговара њиховим потребама. Договарају се о циљу, али могу имати различите идеје о томе како да га остваре.

Овај час је вежба демократске политичке културе.

Наставник треба да подстиче ученике да упореде и оцене аналитичку и практичну вредност својих предлога, а и сам би требало то да учини. Ученици треба да разумеју да је давање предности неком конкретном приступу институционалном систему често повезано са искуством и вредностима. Они нису отворени за расправу или разматрање. Ученике треба подстицати да их изразе у атмосфери међусобног уважавања. Да ли ће заједница на крају прихватити њихов предлог сасвим је друго питање.

Опис часа

1. Ученици представљају своја решења

Групе наизменично представљају своје предлоге. Сви ученици користе радни материјал 5.3 као алат за поређење.

Редослед излагања: групе код којих се неки од основних избора подударају излажу једна за другом јер се тако могу лакше упоредити. У том случају, врло брзо се јављају две основне алтернативе.

2. Ученици упоређују своје предлоге

Радни материјал за ученике 5.3 садржи критеријуме за упоређивање. Представљамо неколико могућих комбинација – али ученици ће својом креативношћу доћи и до другачијих резултата!

А. Основе

	Модел 1	Модел 2	Модел 3	Модел 4
Модел управљања	Државна власт	Државна власт	Умрежавање	Мешовити модел
Облик својине	Јавна својина	Приватна својина	Јавна својина	Приватна својина
Тенденција	Централизована планска економија или „зелена диктатура“	Тржишно такмичење (капитализам) + „јака држава“ (западни модел)	Кантонални модел, независна задруга	Полу-независна задруга; правила о испоруци вишка рибе задрузи

Б. Правила

Не постоји јасна повезаност појединих модела и правила. Могуће су различите комбинације. Нека од најважнијих питања поменута су у радном материјалу 5.3:

Да ли је дефинисан циљ?

Ко има моћ да доноси одлуке?

Постоје ли алати за спровођење правила?

Да ли су укључене мере против злоупотребе моћи?

...

3. Ученици дискутују о нацртима

Ученици у расправи примењују своје критеријуме на моделе. Вероватно ће дати предност моделима чији је основни приступ исти као и код њиховог модела, па ће се расправљати о разлозима својих избора. Међутим, постоје неки критеријуми према којима се могу оцењивати сви модели. Ако се ученици не осврну на њих, то може учинити наставник:

Циљ који се односи на одрживост: да ли нацрт предлога обезбеђује подршку рибарима у остваривању циља одрживости? (Видети радни материјал за ученике 4.1.)

Изводљивост: да ли је систем правила довољно једноставан да би био разумљив и применљив у пракси?

Праведност: да ли су правила праведна?

Демократија и људска права: да ли правила задовољавају стандарде демократије и људских права?

Легитимност: једногласна одлука о систему правила је веома пожељна. Да ли се припадници заједнице могу договорити око једног система правила?

4. Домаћи задатак: ученици доносе одлуку

Наставник дискусију приводи крају неколико минута пре завршетка часа. Његова улога је да руководи игром и објасни ученицима да ће се на последњем часу припадници заједнице састати да би усвојили оквир правила.

Ученици треба да припреме два задатка за конференцију:

Задатак бр. 1: изабрати нацрт правила

Нема више времена за исцрпну дискусију. Због тога, за домаћи задатак, ученици треба да донесу одлуку. Одлуку морају донети, па због тога морају бити спремни на компромис. Боље је имати оквир који испуњава неке од кључних критеријума него наставити без било каквог оквира.

Ученици могу дати предност неким основним концепцијама или критеријумима и на тај начин направити избор.

Треба да припреме кратку изјаву којом ће убедити остале припаднике заједнице да прихвате њихов најбољи модел.

Задатак бр. 2: прихватити или модификовати процедурална правила за конференцију

Наставник објашњава:

Не само заједница сама, већ и важан састанак као што је конференција заједнице захтевају систем правила. Припадници заједнице се морају договорити о тим правилима пре почетка конференције. Ако нема претходног договора, може доћи до компликованих ситуација у случају да се чланови не могу договорити око гласања или пребројавања гласова.

Радни материјал за ученике 5.4 садржи нацрт процедуралних правила. Она ће бити прва на дневном реду јер ће се одмах примењивати. Ученици зато морају прво формирати своје мишљење: да ли прихватају нацрт онакав какав јесте, или желе да га промене?

4. час

Конференција

Чланови заједнице се договарају о систему правила

Ова табела даје сажет преглед информација које су наставнику потребне за планирање и држање часа.	
Развијање компетенција упућује директно на ЕДЦ/ХРЕ.	
Циљ учења показује шта ученици знају и разумеју.	
Задатак/задачи за ученике, уз методу, чине основни елемент процеса учења.	
Листа материјала је помоћ у припреми часа.	
Предвиђено време наставнику омогућава оквирно планирање времена.	
Развијање компетенција	Доношење одлуке.
Циљ учења	Компромис, консензус око система правила.
Задачи за ученике	Ученици покушавају да донесу једногласну одлуку. Ученици анализирају своје искуство.
Материјали и средства	Радни материјал за ученике 5.4-5.6.
Метода	Гласање. Наставничково предавање и дискусија.
Предвиђено време	1. Ученици одржавају конференцију. 20 мин. 2. Ученици анализирају своје искуство. 20 мин.

Напомене

За ученике, конференција о конституисању оснивача је, на неки начин, вежба учешћа у демократији. Ученици су у улози доносилаца устава. И сама конференција захтева систем правила који ученици морају усвојити пре њеног почетка. Дајући структуру процедуре, ученици могу преузети потпуну одговорност, укључујући и председавање конференцијом.

Учење кроз решавање задатака увек захтева анализу. Ученици могу учити кроз рад само ако размишљају о оном што раде, или што су урадили. Због чега је то важно? Током фазе анализе, стичу се кључна сазнања. Ученици схватају шта се може генерализовати. У овој наставној теми, ученици уче због чега је заједницама потребан институционални оквир да би преживеле и о којим проблемима и ризицима треба водити рачуна када се носиоцима власти да моћ.

Када је реч о овој наставној јединици, предлажемо да наставник одржи кратко предавање како би истакао ово богатство сазнања. Ученици изражавају своје реакције на предавање кроз дискусију и повратне информације у упитнику.

Опис часа

Распоред седења у учионици

Током оба дела часа – конференцији и анализи – ученици седе у кругу, без школских клупа, или су клупе постављене у четвороугао. Председавајући седи за катедром, близу табле или

флипчарта.

1. Ученици одржавају конференцију

Ученици одржавају конференцију у складу са правилима о којима су се договорили. Наставник посматра и слуша. Наставник не треба ни на који начин да интервенише, осим ако ученици не наиђу на озбиљније проблеме (нпр. неспоразум око примене правила), што не треба очекивати.

Наставник прати ученике у игрању њихових улога. Користи прилику да наставак лекције прилагоди искуству ученика.

2. Ученици анализирају стечено искуство

Наставник у свом предавању даје сажет приказ 4. и 5. наставне јединице

Ученици добијају радни материјал 5.5 пре предавања. У свом предавању, наставник говори о оном што се догодило током протекле две игре, рибарске игре и игре доношења одлука. Оне су показале историјски процес током кога се друштво развија у заједницу која има свој систем правила. У зависности од одлуке донете на конференцији, друштво у овој фази оснива државу са Уставом и јасно дефинисаним законодавним овлашћењима и начином спровођења закона, или припадници заједнице бирају приступ умрежавања, чији могући циљ је избегавање злоупотребе моћи. Наставник прилагођава своје предавање резултатима игре. Поред тога, ученици су покушали да превазиђу узрок непрестаних сукоба у заједници рибара дефинисањем политике одрживости.

Ово је у основи процес модернизације. Игре су указале на важну паралелу са друштвеном и историјском реалношћу, али и значајне разлике (види закључке).

Реакције ученика на предавање

Овакво предавање нуди ученицима материјал за размишљање. Захваљујући игри, познате су им све чињенице. Оно што је ново и важно за фазу анализе је оно што се може генерализовати и применити на друге проблеме и задатке.

Ученици могу постављати питања која олакшавају разумевање и давати своје коментаре – да ли се слажу или не слажу.

Могу постављати питања о стварима које их занимају. То отвара могућности наставнику и ученицима да заједно планирају наредне часове и наставне јединице. На пример, шта се може обрађивати у другим наставним јединицама овог приручника? Шта се може повезати са захтевима наставног плана и програма? Колико времена имају на располагању? Да ли ученике занима неки истраживачки задатак?

Можда ће ученици предложити понављање рибарске игре – понављање неколико кругова уз примену нивоа анализе и разумевања који су сада већ достигли.

Ученици пружају личне повратне информације

Наставник ученицима дели радни материјал 5.6. То је упитник који ученицима помаже да се осврну на процес учења кроз који су прошли. Њихови одговори садрже важне информације које наставнику помажу да побољша свој будући рад. Ако ученици имају портфолио, упитник треба да постане његов саставни део.

Ако наставник жели да чита упитнике, неки ученици ће можда радије одговарати анонимно.